

O'QITUVCHINING KASBIY VA SHAXSIY FAZILATLARI

Roziqova Nazokat Alisher qizi

*Professional ta'limni rivojlantirish instituti “Personalni boshqarish” kafedrasini mudiri,
pedagogika fanlari falsafa doktori (PhD)*

nazokatalisherovna0606@gmail.com

+99893 506-92-94

Annotatsiya

Jamiyat kelajagini shakllantirishda o‘qituvchining rolini ortiqcha baholab bo‘lmaydi. Yangi avlod uchun bilim va qadriyatlar asosini yaratadigan o‘qituvchilardir. O‘quv jarayonining muvaffaqiyati va har bir o‘quvchi shaxsining rivojlanishi ularning kasbiy kompetensiyalari va shaxsiy fazilatlariga bog‘liq.

Tayanch tushunchalar

o‘qituvchining kasbiy fazilatlari, pedagogik mahorat, hamdardlik va tushunish, tashkilotchilik qobiliyati, muloqot ko‘nikmalari, ijodiy yondashuv, moslashuvchanlik, o‘qituvchining shaxsiy fazilatlari, o‘qituvchining shaxsiyati, hissiy intellekt, o‘qishga ishtiyoq, muloqot qobiliyatlari, o‘z-o‘zini takomillashtirish.

Professionallik va fidoiylik o‘qituvchining ideal qiyofasi quriladigan ikkita eng muhim ustundir. Biroq, bu aysbergning faqat uchi. O‘qituvchi fanni bilish va o‘qitish qobiliyatidan tashqari, qulay ta'lim muhitini yaratishga va o‘quvchilar bilan uyg‘un munosabatda bo‘lishga yordam beradigan ma'lum shaxsiy fazilatlarga ega bo‘lishi kerak.

O‘qituvchining kasbiy fazilatlari. O‘qituvchining kasbiy fazilatlari tushunchasi kasbiy tayyorgarlik va ish tajribasi jarayonida egallanadigan ko‘plab muhim tarkibiy qismlarni o‘z ichiga oladi. Ular o‘qituvchilik faoliyatining samaradorligi va muvaffaqiyatiga ta'sir qiladi hamda kasbiy mukammallikka asos bo‘ladi. Ularning asosiy soniga quyidagilar kiradi:

- fan bo‘yicha chuqur bilim – o‘qituvchi o‘quvchilarga ma’lumotlarni to‘g‘ri va malakali yetkazishi uchun o‘z bilim sohasi bo‘yicha yuqori malakaga ega bo‘lishi kerak;

- pedagogik mahorat - turli xil o‘qitish usullarini samarali qo‘llash, qiziqarli darslarni ishlab chiqish va rag‘batlantiruvchi ta'lim muhitini yaratish;

- hamdardlik va tushunish - talabalarning ehtiyojlari, qiziqishlari va muammolarini tushunish, sinfda qulay muhit yaratish uchun e'tibor, g'amxo'rlik ko'rsatish;

bag'rikenglik - sabrli, qo'llab-quvvatlovchi va har bir bolaning individual xususiyatlariga moslashishga tayyor bo'lish;

- tashkilotchilik qobiliyati - o'quv jarayonini malakali tashkil etish, maksimal natijalarga erishish uchun vaqt va resurslarni ajratish;

- muloqot ko'nikmalari - talabalar, ota-onalar va hamkasblar bilan samarali muloqot qilish uchun mukammal muloqot qobiliyatlariga ega bo'lish;

- ijodiy yondashuv - o'quv jarayonini yanada qiziqarli qilish uchun yangi, innovatsion o'qitish usullarini izlash;

- g‘ayrat va motivatsiya – o‘quvchilarda bilimga bo‘lgan ishtiyoqni uyg‘otish, ularning bilim olishga qiziqishini uyg‘otish;

- moslashuvchanlik - ta'lim muhitidagi o'zgarishlarga va o'quvchilarning ehtiyojlariga moslasha olish;

- mas'uliyat - o'quvchilarning kelajagi uchun mas'uliyatni tan olish va ularning hayoti hamda ta'limiga foydali hissa qo'shishga intilish.

Pedagogik mahorat murakkab va chuqur jarayon bo‘lib, nafaqat aqliy, balki ma’naviy kuch sarflashni ham talab qiladi. O‘qituvchi doimo o‘z ustida ishlashi, o‘zini takomillashtirishi, o‘zini rivojlantirishi kerak.

O‘qituvchining shaxsiy fazilatlari. O‘qituvchi shaxsi o‘qitish va tarbiya jarayonida asosiy o‘rin tutadi. O‘qitish uslublari va usullari, albatta, muhim ahamiyatga ega, lekin ularni o‘qituvchining shaxsiyatidan kelib chiqadigan ta’sir va e’tibor bilan taqqoslab bo‘lmaydi. O‘qituvchining har bir qadami, har bir so‘zi va harakati o‘quvchilarga o‘z ta’sirini ko‘rsatadi, shuning uchun ham bolalarga mehr, ishtiyoq va ilhom bilan ta’lim berish juda muhim.

O‘qituvchining shaxsiyati mehnat jarayonida doimiy ravishda rivojlanib, o'zgarib turadigan xususiyatlar va fazilatlarning izchil birligidan iborat:

- axloq va halollik - o'qituvchi axloq namunasi bo'lishi va xulq-atvorning yuqori standartlarini saqlashi kerak;

- bag'rikenglik va ochiqlik - turli fikrlar, madaniyat va an'analarga nisbatan bag'rikenglik, do'stona va qo'llab-quvvatlovchi ta'lim muhitini yaratish;

- hissiy intellekt - o'zingizning va o'quvchilaringizning his-tuyg'ularini tushunish, ularga samarali javob berish va ijobiy sinf muhitini saqlash;

- hokimiyat - obro'li o'qituvchi talabalar uchun ilhom va yordamning asosiy manbaiga aylanadi;

- o‘qishga ishtiyoq – o‘z kasbini chin dildan sevadigan, yangi bilimlardan bahramand bo‘lgan o‘qituvchi o‘z o‘quvchilariga bilim olishga bo‘lgan g‘ayrat va qiziqishni yetkaza oladi;

- muloqot qobiliyatlari - ishonchli munosabatlar o'rnatish uchun talabalar bilan muloqotga ochiq bo'lish, ularning fikr va ehtiyojlarini tinglash;

- optimizm va ijobiy fikrlash - talabalarni ilhomlantirish, ularning imkoniyatlari va muvaffaqiyatlariga ishonish uchun ijobiy tomonlar va istiqbollarni ko'rish;

- o'z-o'zini takomillashtirish - eng yangi fan yutuqlari va ilg'or pedagogik usullardan xabardor bo'lish uchun uzluksiz o'rganish va kasbiy o'sishga intilish.

Qanday qilib ideal o'qituvchi bo'lish mumkin? Ideal o'qituvchi bo'lish - doimiy o'z-o'zini takomillashtirish va fidoiylikni talab qiladigan ulkan maqsad. Ideal o‘qituvchi o‘z kasbini, shogirdlarini sevadigan, doimo takomillashtirib boruvchi, ularni muvaffaqiyat va taraqqiyot sari ilhomlantiradigan insondir.

O'qitish shaxsiy rivojlanishga yordam beradi va sizga ishonchli va ilhomlantiruvchi o'qituvchi bo'lishga yordam beradi. O'rganganlaringizni amalda qo'llang va o'quvchilaringizning kelajagiga ijobiy ta'sir ko'rsatuvchi ideal o'qituvchi bo'ling.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Игнатова В.В. Педагогические факторы духовно-творческого становления личности в образовательном процессе: Монография. - Красноярск: СибГТУ, 2000.
2. Митина Л.М. Психология труда и профессионального развития учителя: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Л.М.Митина. - М.: Издательский центр Академия, 2004.
3. Михайлова Н.Н. Технология управления развитием педагогической деятельности // Н.Н.Михайлова, М.Е.Демашева. М.: ИППО, 2002.
4. Розикова Н.А. Профессионал таълим муассасалари ўқитувчиларида шахсий сифатларни ривожлантириш. Услубий қўлланма. LESSON RRESS. Т.: 2022. 103 б.
5. Хозяинов Г.И. Педагогическое мастерство преподавателя: метод. пособие / Г.И.Хозяинов. - М., 2008.